

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 czerwca 2021r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: sędzia Joanna Andrzejak-Kruk

po rozpoznaniu w dniu 30 czerwca 2021r. w Poznaniu na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) z siedzibą w M. ((...))

przeciwko T. G.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Obornikach

z dnia 18 listopada 2020r.,

sygn. akt I.C.125/20

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1) oddala powództwo;

2) zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 1.817,-zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

II. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 1.300,-zł z tytułu zwrotu kosztów procesu w instancji odwoławczej.

/-/ Joanna Andrzejak-Kruk

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym 17.10.2019r. powód (...) z siedzibą w M. ((...)) wystąpił o zasądzenie od pozwanego T. G. kwoty 6.410,98zł z odsetkami umownymi w wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie od 31.01.2019r. do dnia zapłaty oraz kosztami postępowania według norm przepisanych. W uzasadnieniu powód podniósł, że 15.01.2019r. pozwany zawarł z (...) sp. z o.o. umowę pożyczki w kwocie 6.410,98zł, pożyczkodawca wywiązał się ze swojego zobowiązania, zaś pozwany nie zrealizował obowiązku zwrotu pożyczki w ustalonym terminie, tj. do 30.01.2019r. Na podstawie umowy cesji z 1.05.2019r. powód nabył wierzytelność z tytułu pożyczki, o czym zawiadomił pozwanego, z tym że przedsądowe wezwanie do zapłaty okazało się bezskuteczne.

W odpowiedzi na pozew pozwany domagał się oddalenia powództwa i zasądzenia od powoda kosztów procesu. Pozwany zarzucił brak legitymacji czynnej po stronie powoda, który jego zdaniem nie wykazał następstwa prawnego w stosunku do pożyczkodawcy (w szczególności nie udowodnił, aby przedmiotem cesji była sporna wierzytelność oraz aby cesja była prawnie skuteczna, tj. spełniono warunek w postaci zapłaty ceny za nabywane wierzytelności). Ponadto pozwany kwestionował zasadność samego roszczenia wywodzonego z umowy pożyczki, gdyż zaprzeczył, aby zawierał taką umowę lub składał wniosek o udzielenie pożyczki oraz aby pożyczkodawca wykonał umowę pożyczki. Odnośnie do pożyczki zawartej w celu refinansowania pozwany podniósł zarzut, że stanowi ona nieuczciwą praktykę rynkową i na podstawie art. 58 § 2 k.c. jest nieważna jako czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego (co

pozwany wiązał z wciąganiem konsumentów przez firmy pożyczkowe w tzw. spiralę zadłużenia poprzez wymuszanie kolejnych umów i „rolowanie” pierwotnej pożyczki każdorazowo za dodatkową, wysoką prowizją), zwrócił także uwagę, że postanowienia umowy pożyczki dotyczące prowizji stanowią klauzulę abuzywną, próbę obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych oraz są sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Wyrokiem z 18.11.2020r., sygn. akt I.C.125/20, Sąd Rejonowy w Obornikach: 1) zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 6.410,98zł z umownymi odsetkami za opóźnienie w wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie od 31.01.2019r. do dnia zapłaty, 2) zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2.217,-zł z tytułu zwrotu kosztów procesu.

Apelację od wyroku złożył pozwany, zaskarżając go w całości i zarzucając:

a) naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj.:

1) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 231 k.p.c. poprzez błędną ocenę dowodów, a w konsekwencji uznanie za ustalony fakt, że pozwany zawarł umowę nr (...), refinansującą pierwotne zobowiązanie, mimo że wniosku takiego nie można wyprowadzić z innych faktów,

2) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 231 k.p.c. poprzez dowolną a nie swobodną ocenę dowodów zgromadzonych w sprawie skutkującą przyjęciem, że w niniejszej sprawie doszło do skutecznego zawarcia umowy refinansującej, tj. spłaty przez podmiot (...) sp. z o.o. zobowiązania pozwanego wynikającego z umowy pierwotnej pożyczki, podczas gdy w aktach sprawy nie ma dowodu potwierdzającego rzeczoną spłatę,

3) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 231 k.p.c. poprzez dowolną a nie swobodną ocenę dowodów zgromadzonych w sprawie skutkującą przyjęciem, że w niniejszej sprawie doszło do skutecznego zawarcia umowy i wypłaty na rzecz pozwanego kwoty pożyczki, podczas gdy w aktach sprawy nie ma dowodu potwierdzającego rzeczoną wypłatę, a ponadto, zgodnie z treścią rzekomej umowy refinansującej cała kwota pożyczki nie miała być przekazana pozwanemu a podmiotowi trzeciemu, czego to powód również nie wykazał, a co pozwany konsekwentnie kwestionował;

b) naruszenie prawa materialnego, tj.:

1) art. 5 k.c. zw. z art. 58 § 2 i 3 k.c. poprzez jego niezastosowanie i zaniechanie zbadania postanowień umowy pożyczki w ujęciu całościowym pod kątem jej zgodności z zasadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami oraz nieuznanie postanowień umownych nakładających na pozwanego wygórowane opłaty dodatkowe za nieważne w sytuacji, gdy klauzula generalna z art. 5 k.c. ma za zadanie służyć przede wszystkim zapewnieniu zgodności norm prawnych i opartych na tych normach rozstrzygnięć indywidualnych z obowiązującymi w społeczeństwie normami pozaprawnymi, zwłaszcza moralnymi i nie dopuszczać do występowania w obrocie prawnym umów lub ich części, które byłyby sprzeczne z tymi normami,

2) art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 2 i 3 k.c. poprzez uznanie, że pozwany zobowiązał się do zwrotu dochodzonej przez powoda kwoty w drodze umowy pożyczki, zatem dochodzone przez powoda roszczenie jest zasadne, podczas gdy zasada swobody umów nie ogranicza kompetencji sądu do badania umowy pod kątem jej zgodności z naturą stosunku zobowiązaniowego, treścią ustawy oraz zgodności z zasadami współżycia społecznego,

3) art. 385¹ k.c. poprzez jego niezastosowanie i odstąpienie od dokonania oceny umowy w przedmiocie abuzywności klauzul umownych i jej nieuczciwego charakteru, pomimo że obowiązek taki w sporze z konsumentem ciąży na sędzi z urzędu,

4) art. 720 k.c. poprzez przyjęcie, że środki z pożyczki faktycznie trafiły do pozwanego, podczas gdy z materiału sprawy jasno wynika, że miały one być przekazane na rachunek podmiotu trzeciego, czego to jednak powód nie wykazał, a co pozwany kwestionował,

5) art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 359 § 1 pkt 2¹ k.c. poprzez jego niezastosowanie i nieuznanie roszczeń powoda za nienależne na tej podstawie, że część z nich miała charakter mających na celu obejście ustawy i przyznanie powódce uprawnienia do uzyskania odsetek wyższych niż maksymalne,

6) art. 4 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym poprzez jego niezastosowanie i uznanie, że nie doszło do wprowadzenia w błąd pozwanego w rozumieniu naruszonego przepisu, podczas gdy praktyka powoda i powiązanych z nim spółek jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca zachowania rynkowe konsumenta, co w sposób ewidentny widać w niniejszej sprawie, bowiem pozwany poprzez obietnicę spłaty wcześniejszego zobowiązania został wpłątany w jeszcze większe zadłużenie aniżeli wynikające z pierwotnej umowy pożyczki przez podmioty pozornie odrębne, faktycznie jednak powiązane kapitałowo i osobowo.

W oparciu o te zarzuty pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację powód domagał się jej oddalenia oraz zasądzenia od pozwanego zwrotu kosztów postępowania odwoławczego według norm prawem przepisanych.

Sąd Okręgowy nie przeprowadzał postępowania dowodowego, a zatem niniejsze uzasadnienie zawiera jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa (art. 505¹³ § 2 k.p.c.).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie już z tego względu, że w ramach zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. pozwany skutecznie zakwestionował ustalenia faktyczne dotyczące wykonania przez poprzednika prawnego powoda umowy pożyczki, na których Sąd Rejonowy oparł swoje rozstrzygnięcie.

Roszczenie wywodzone było przez powoda z umowy pożyczki, którą pozwany miał zawrzeć w dniu 15.01.2019r. z (...) sp. z o.o. z siedzibą w W.. Umowa nie przybrała zwykłej formy pisemnej, polegającej na podpisaniu przez jej strony treści dokumentu (art. 78 § 1 k.c.), gdyż – jak powód wyjaśnił w piśmie procesowym z 26.05.2020r. z odwołaniem także do postanowień ramowej umowy pożyczki określającej zasady zawierania umów pożyczki (por. § 2.1, § 3.1 i § 6.4 umowy ramowej) – wykorzystano środki porozumiewania się na odległość. Mianowicie pozwany zarejestrował się na stronie internetowej podmiotu świadczącego usługi pośrednictwa kredytowego i zaakceptował treść zamieszczonych na tej stronie umowy ramowej, umowy indywidualnej i regulaminu promocji, następnie dokonał weryfikacji za pomocą usługi (...) (czyli przez system informatyczny umożliwiający weryfikację rachunku bankowego pożyczkobiorcy w celu potwierdzenia jego tożsamości i oceny ryzyka kredytowego) i złożył wniosek o udzielenie pożyczki, który został zaakceptowany przez pożyczkodawcę. Według powoda dokonanie tych czynności przez pozwanego stanowiło akceptację warunków wynikających z treści umowy i tym samym złożenie oświadczenia woli (art. 60 k.c.).

Zgodnie z treścią pozwu i dołączonych do niego wydruków ramowej umowy pożyczki i umowy pożyczki nr (...), pozwany 15.01.2019r. zawarł z (...) sp. z o.o. umowę pożyczki refinansującej, zgodnie z którą kwota pożyczki w wysokości 6.410,98zł miała zostać w całości przekazana na rachunek bankowy operatora ((...) sp. z o.o.) w celu spłaty pożyczki udzielonej pozwanemu na podstawie umowy nr (...) zawartej z (...) sp. z o.o., zaś pozwany miał spłacić pożyczkę na rzecz (...) sp. z o.o. w terminie do 30.01.2019r. oraz uiścić prowizję w kwocie 967,19zł. Pozwany w odpowiedzi na pozew zaprzeczył, aby zawarł umowę pożyczki nr (...) i aby w ogóle składał wniosek o jej udzielenia oraz aby pożyczkodawca umowę wykonał, co w tym wypadku miało polegać na spłaceniu wcześniejszej pożyczki udzielonej pozwanemu przez (...) sp. z o.o. Jak słusznie zatem wskazał Sąd Rejonowy, wobec takich stanowisk stron na powódzie, zgodnie z art. 6 k.c., spoczywał ciężar udowodnienia, że jego poprzednika i pozwanego łączyła umowa pożyczki z 15.01.2019r. Dodać trzeba, że okolicznością istotną dla oceny zasadności roszczenia powoda było także wykonanie umowy pożyczki z 15.01.2019r. przez pożyczkobiorcę, gdyż w świetle art. 720 § 1 k.c. zobowiązanie do zwrotu pożyczki aktualizuje się dopiero po jej faktycznym udzieleniu.

Sąd Rejonowy przyjął ustalenia dotyczące zawarcia umowy pożyczki zgodne z twierdzeniami powoda, opierając się w tym zakresie na wydrukach z elektronicznych zapisów: tekstu umowy ramowej i tekstu umowy pożyczki z 15.01.2019r. oraz wniosku o udzielenie pożyczki z 15.01.2019r. Wprawdzie Sąd Rejonowy nie wskazał tego ustalenia wprost, ale logiczne jest, że przyjął także, że w wykonaniu umowy pożyczki z 15.01.2019r. nastąpiło przekazanie środków na spłatę wcześniejszej pożyczki udzielonej pozwanemu przez (...) sp. z o.o. – w tym zakresie Sąd odwołał się bowiem do wydruku z historii rachunku bankowego należącego do (...) sp. z o.o. dokumentującej m.in. transakcję przelewu na kwotę 6.410,98zł. Nietrafnie zatem w apelacji zarzucono Sądowi Rejonowemu błędne ustalenie, że doszło do wypłaty kwoty pożyczki na rzecz pozwanego (zarzut z pkt 2.a.3. apelacji); takiego ustalenia nie sposób wywieść z uzasadnienia zaskarżonego wyroku.

Odnośnie do pierwszego z ww. ustaleń apelacja nie dostarczyła argumentów mogących podważyć stanowisko Sądu Rejonowego. Zarzuty pozwanego sprowadzały się do stwierdzenia, że doszło do naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 231 k.p.c. poprzez błędną ocenę dowodów (zarzut z pkt 2.a.1 apelacji) oraz że powód nie wykazał, ażeby pozwany wnioskował o zawarcie umowy, na mocy której nie zostaje mu wypłacona żadna kwota (s.4 uzasadnienia apelacji). Prawdą jest, że z wydruku wniosku z 15.01.2019r. wprost nie wynika, aby wniosek pozwanego dotyczył pożyczki refinansującej (k.52), a więc przeznaczonej na spłatę innych zobowiązań pożyczkobiorcy (por. § 1 pkt 1.25 umowy ramowej), natomiast taki rodzaj umowy przywidziano w samej jej treści. Należy zwrócić uwagę, że składając wniosek o udzielenie pożyczki pożyczkobiorca zobowiązany był podać w formularzu internetowym propozycje indywidualnych warunków umowy, które w przypadku pożyczki refinansującej obejmowały także opis zobowiązania, które ma zostać spłacone przez pożyczkodawcę w wykonaniu umowy pożyczki refinansującej, a gdy chodziło o zobowiązania względem podmiotu, z którym współpracuje pośrednik lub operator, wypełnienie tych danych następowało wprawdzie automatycznie, natomiast pożyczkobiorca musiał je potwierdzić (§ 8 pkt 2 i pkt 3 umowy ramowej, wniosek niespełniający tych wymogów podlegał odrzuceniu - § 8 pkt 5 umowy ramowej).

Należy przypomnieć, że Sąd Rejonowy dał wiarę dowodom zaoferowanym przez powoda, mającym potwierdzać fakt zawarcia umowy pożyczki, gdyż materiał zebrany w postępowaniu nie wskazywał, że fakt ten nie zaistniał. Sąd podkreślił, że w celu weryfikacji, czy doszło do złożenia wniosku o zawarcie umowy pożyczki z urzędu dopuścił dowód z przesłuchania stron ograniczając go do przesłuchania pozwanego, który jednak nie stawiał się na rozprawę, co spowodowało pominięcie dowodu z jego zeznań. Według Sądu zaakceptowanie stanowiska pozwanego oznaczałoby, że doszło do szeregu działań przestępczych mających w szczególności postać: wygenerowania elektronicznego wniosku o pożyczkę, którego w rzeczywistości pozwany nie złożył, wygenerowania elektronicznego zapisu umowy której pozwany nie zawierał, a następnie użycia tych dowodów w procesie cywilnym. Bazując na zasadach doświadczenia życiowego wnioski takie Sąd odrzucił uznając, że brak rozsądnych podstaw by przypuszczać że doszło do działań noszących znamiona czynów z art. 286 i 270 k.k.

Przedstawiona argumentacja jest logiczna, opiera się także na analizie całokształtu materiału sprawy, a zatem wyprowadzone z dokonanej oceny ustalenia zasługiwały na podzielenie.

Drugie z kwestionowanych w apelacji ustaleń dotyczyło wykonania przez pożyczkobiorcę zawartej z pozwanym umowy pożyczki z 15.01.2019r. Jak już zostało to wyjaśnione, pożyczka była pożyczką refinansującą, a kwota pożyczki miała zostać przekazana na rachunek bankowy operatora w celu spłaty pożyczki udzielonej pozwanemu przez (...) sp. z o.o. na podstawie umowy nr (...). Sąd Rejonowy przyjął, że doszło do realizacji umowy przez pożyczkodawcę na podstawie wydruku z historii rachunku bankowego należącego do (...) sp. z o.o. z zaznaczoną transakcją przelewu na kwotę 6.410,98zł (k.54). Sąd Rejonowy przeoczył jednak, że przelew ten jest datowany na 21.06.2019r., a zatem płatność, choć odwołująca się do nr przedmiotowej umowy pożyczki z 15.01.2019r., jest jednak oderwana czasowo od ustaleń wynikających treści tej umowy. Zgodnie z pkt 2. umowy, realizacja wypłaty kwoty pożyczki miała nastąpić nie później niż w terminie 1 dnia roboczego od zawarcia umowy, a tymczasem przedmiotowy przelew został wykonany po 5 miesiącach. Ponadto z umowy wynika, że pożyczka miała zostać przekazana na rachunek bankowy operatora świadczącego usługi pośrednictwa dla pożyczkodawcy – czyli na rachunek firmy (...) sp. z o.o., gdy tymczasem w treści przelewu z 21.06.2019r. wskazano jako odbiorcę środków (...) sp. z o.o. i numer jego rachunku bankowego.

Z odpowiedzi na pozew wynika, że wszystkie wymienione podmioty są ze sobą osobowo powiązane ((...) sp. z o.o. jest jedynym wspólnikiem (...) sp. z o.o. i (...) sp. z o.o.), a zatem niewątpliwie istnieją między nimi różnorakie przepływy finansowe, co powinno obligować do starannego i przejrzystego dokumentowania transakcji związanych z realizacją konkretnych umów pożyczek łączących je z konsumentami. Analizowany wydruk wyciągu z rachunku bankowego poprzednika prawnego powoda nie odpowiada tym wymogom i nie jest zatem dowodem mogącym w sposób wiarygodny potwierdzić, że pożyczkodawca wykonał swoje zobowiązanie wynikające z umowy pożyczki z 15.01.2019r., która to okoliczność była sporna między stronami, a obowiązek i ciężar jej wykazania spoczywał na powodzie (art. 232 zd. 1 k.p.c. i art. 6 k.c.).

Mając to na uwadze należało podzielić zarzuty apelacji dotyczące błędnego, dokonanego z naruszeniem art. 233 § 1 k.p.c., ustalenia przez Sąd Rejonowy, że doszło do zrealizowania przez pożyczkodawcę przedmiotowej umowy pożyczki refinansującej.

W konsekwencji zasadny okazał się także zarzut naruszenia art. 720 k.c. Skoro nie zostało udowodnione, aby poprzednik prawny powoda wykonał swoje zobowiązanie wynikające z umowy pożyczki i przelał pożyczkę na rachunek bankowy operatora, po stronie pozwanego nie powstało wynikające z art. 720 § 1 k.c. zobowiązanie do zwrotu przedmiotu pożyczki i już z tego względu powództwo nie było zasadne. W tej sytuacji straciły na znaczeniu zgłoszone w apelacji zarzuty naruszenia prawa materialnego.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił powództwo, zaś o kosztach procesu w obu instancjach orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., obciążając nimi powoda jako stronę przegrywającą. W I instancji pozwany poniósł koszty zastępstwa procesowego – wynagrodzenie pełnomocnika, którego wysokość ustalono na 1.800,-zł (§ 15 ust. 1 i 3 w zw. z § 2 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz.U 2015/1800 ze zm.), oraz opłatę skarbową od pełnomocnictwa 17,-zł, łącznie 1.817,-zł. W II instancji pozwany poniósł opłatę od apelacji 400,-zł i koszty zastępstwa procesowego – wynagrodzenie pełnomocnika, którego wysokość ustalono na 900,-zł (§ 15 ust. 1 i 2 w zw. z § 2 pkt 4 cyt. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015r.), łącznie 1.300,-zł. Powyższe koszty powód winien zwrócić pozwanemu.

/-/ Joanna Andrzejak-Kruk